

İMÂDÜDDİN AHMED BİN İBRAHİM EL-VÂSİTÎ ED-DİMAŞKÎ VE MİFTÂHU TARİKİ'L-EVLİYÂ ADLI RİSÂLESİ*

Mehmet Necmettin BARDAKÇI**

Mehmet Saffet SARIKAYA***

ÖZET

Rifâî şeyhi olan Ahmed bin İbrahim el-Vâsîfî tarafından yazılan *Miftâhu Tarîki'l-Evliyâ* adlı eser, XIII-XIV. Yüzyıllardaki tasavvufî düşünce hakkında kısa bilgiler vermektedir. Risâlede, tasavvuf alanında yol almak isteyenlerin hadis ve fıkıh ilimlerini bilmeleri gerektiği, ilimsiz tasavvuf olmayacağı vurgulanmıştır. Zahirî ve batnî bilginin önemi vurgulanarak, zikir, takva, vera, murakabe gibi günlük hayatta bir tasavvuf ehlinin yapması gereken uygulamalara yer verilmiştir. Çevirinin başlangıç kısmında risâlenin müellifi hakkında bazı bibliyografik bilgiler verilmiştir. Akabinden risâlenin tercümesi yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Vâsîfî, Rifâî, İlim, Tasavvuf, Zühed, Takvâ.

ABSTRACT

**Imad ad-Din Ahmad bin İbrahim al-Vasîfî ad-Dımashkî and His Treatise
Entitled as *Miftah al-Tarikh al-Awliya***

Miftâh al-Tarîkh al-Awliya, written by Ahmed bin İbrahim al-Vâsîfî who was a syaikh of Rifâî order, provide short information on the mystical thought in the 13th and 14th centuries. In this treatise, it is required that those who follow the way of mystical trends should know firstly hadith and fiqh sciences, and that without religious knowledge mysticism can not be acquired. External and internal knowledge is emphasized as well as the rituals to be performed during the daily life such as zikir, takwa, vera and murakaba were included. At the beginning of the translation, some bibliographic information on the author of the treatise were also given. Following this, a Turkish translation of the treatise was made.

Keywords: Vâsîfî, Rifâî, Knowledge, Mysticism, Asceticism, Piety,

* Bu çalışma TÜBİTAK 110K317 nu'lu proje kapsamında yapılmıştır.

** Doç. Dr., SDÜ İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi.

*** Prof. Dr., SDÜ İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi.

Giriş

İmâdüddin Ahmed bin İbrahim bin Abdurrahman bin Mesud bin Omer el-Vâsîfî el-Hızâmî ed-Dımaşkî el-Hanbelî (ö.711/1311-1312), İbn Şeyhî'l-Hızâmiyyîn olarak bilinir. 11 ya da 12 Zilhicce 657/1259 yılında Vâsîf'ta doğmuştur.¹ Babası Ahmediyye (Rifâiyye) tarikatının şeyhi olduğu için çocukluğu ve gençliği tasavvufi bir ortamda geçmiştir. Allah Teâlâ henüz çocuk iken kendisine Hakk'ı isteme ve O'nun muhabbetini ilham etmiştir. İlim tahsil etmek üzere Bağdat, Mekke, Kahire ve İskenderiye'ye gitmiş ve birçok âlimle hadis ve fikhî sohbetleri yapmıştır. İskenderiye'de Şâzeliyye tarikatının mensuplarıyla birlikte olmuş, marifet, muhabbet ve sülûk konusunda aradıklarını onların yanında bulmuştur. Kendilerinden çokça faydalanmış ve yollarını övmüştür.²

Vâsîfî, daha sonra Şam'a gelmiş ve başta İbn Teymiyye (ö.728/1328) olmak üzere dönemin âlimleri ile ilmî sohbetler yapmıştır. İbn Teymiyye kendisini "Vaktinin Cüneydi" diyerek övmüş ve yazdığı bir mektupta "şeyhimiz el-imam el-ârif el-kıdvetü's-sâlik" diyerek iltifat etmiştir.³ el-Birzâlî (ö.739/1339)⁴ ise kendisi hakkında şöyle demektedir: "Sâlih, ârif bir adam, ibadet ve tâatten ayrılmayan, dünyaya karşı ilgisiz, dünya sevgisini gönlünden çıkarıp atmıştır. Sahih tasavvuf hakkında sağlam sözleri vardır. Allah'ın yoluna çağırان bir adamdır. Kalemi sözlerinden daha üstündür."⁵

Ahmed bin İbrahim el-Vâsîfî, tasavvuf ve Allah'a giden yol hakkında çeşitli eserler yazmıştır.⁶ İbn İshâk ve İbn Hişâm'ın *es-Siyretü'n-Nebeviyye* adlı eserini özetlemiştir. Hâce Abdullah Herevî (ö.481/1088)'nin *Menâzilü's-Sâirîn* adlı eserine bir şerh yazmış fakat tamamlayamamıştır. İttihad fikrini savunanlar ile bidatçılara karşı reddiye yazmıştır. Zehebî ve el-Birzâlî'nin kendisinden ders aldığı Ahmed bin İbrahim el-Vâsîfî, 16 Rebûlâhîr 711/1311-1312 Cumartesi

¹ Zehebî, *Mu'cemu Şüyûhü'z-Zehabî*, tahkik: Ruhayye Abdurrahman es-Süyûfî, Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye Beyrut 1990, s. 20; İbn Hacer el-Askalânî, *ed-Dürerü'l-Kâmine fi 'Ayâni'l-Mieti's-Sâmine*, tahkik: Muhammed Seyyid Câdü'l-Hak, Dâru'l-Kütübî'l-Hadise, Kahire ty., c. I, s. 96; İbn Receb, *Zeylû Tabakâti'l-Hanâbile*, tahkik ve ta'lik Abdurrahman bin Süleyman bin Muhammed el-Useymin, Riyad, Mektebetü'l-Ubeykan, 2005/1425, c. II, s. 358.

² Muhammed bin Mühlîh el-Makdisî, *el-Maksadü'l-Erşed*, tahkik: Abdurrahman bin Süleyman, Riyad 1990, s. 73; İbn Receb, *Zeylû Tabakâti'l-Hanâbile*, c. II, s. 358.

³ İbn Receb, *Zeylû Tabakâti'l-Hanâbile*, c. II, s. 358.

⁴ Endülüs'ten Şam'a hicret eden Berber asıllı bir ailenin çocuğu olan el-Birzâlî (ö.739/1339), Dımaşk'ta doğmuştur. Dedesi ve babası da ilmiye sınıftan olduğu için küçük yaştan itibaren ilim çevrelerinde bulunmuştur. Döneminin önde gelen muhaddis ve tarihçileri arasındadır. Ünlü tarihçi Zehebî'ye hadis ilmini sevdiren kişidir. Hadis ve tarihle ilgili eserleri vardır. Ali Yardım, "Birzâlî", *Diyanet İslâm Ansiklopedisi*, c. VI, s. 216. İstanbul 1992.

⁵ el-Makdisî, *el-Maksadü'l-Erşed*, s. 73; İbn Hacer, *ed-Dürerü'l-Kâmine*, c. I, s. 96; İbn Receb, *Zeylû Tabakâti'l-Hanâbile*, c. II, s. 358.

⁶ Zehebî, *Mu'cemu Şüyûhü'z-Zehabî*, s. 20.

günü akşamüzeri Şam'da vefat etmiştir.⁷ Kâsiyûn tepesine, Süyûfî Zâviyesi'nin karşısına defnedilmiştir.⁸

Tercümemizde Ahmed bin İbrahim el-Vâsıtî'nin *Miftâhu Tarîkı'l-Evliyâ* adlı eserinin Muhammed bin Nâsır el-Acmî tarafından Medine-i Münevvere'de Dâru'l-Beşâiri'l-İslâmiyye'de 1419/1998 yılında yayımlanan neşri esas alınmıştır. Bu neşirde eserin giriş kısmında müellif ve eseri hakkında kısa bilgiler verilmiş (s. 17-20), daha sonra da risâlenin metni yer almıştır (s.29-36).⁹

Miftâhu Tarîkı'l-Evliyâ, müellifin yaşadığı dönemde tasavvuf zümrelerinin karşılaştığı bazı konuları işlemektedir. Bunlar ilk devirlerden itibaren, tasavvuf önderlerinin önemseddiği iyi ve güzel ahlâklı, gösterişten uzak, temiz niyetli, Allah rızasını her şeyin üstünde tutan, yaptığı işlerde karşılık beklememek ve marifetullahtır. Müellif kaleme aldığı bu risâlede, tasavvuf alanında yol almak isteyenlerin hadis ve fıkıh ilimlerini bilmeleri gerektiğini, ilimsiz tasavvuf olmayacağını vurgulamıştır. İlim ve irfân nuruyla parlayan kalplerin sürekli Allah'ın zikriyle meşgul ve hakikat bilgisine âşına olduğunu ifade etmiştir. Bu vasıfları taşıyanların zühd ve takvâdan ayrılmadan ömürlerini geçirecek kıyametin dehşetinden kurtulup cennetlerin en üstün makâmlarına kavuşacaklarını belirtmiştir.

Vâsıtî, Allah rızasını isteyen seçkin âlimler gibi olmak isteyenlerin, hadis ve fıkıh ilimlerini tahsil ettikten sonra Kur'an ve sünnetten günlük evrâd edinmelerinin gerekli olduğunu bildirmiştir. Her an Allah'ı görüyormuş gibi hareket etmenin ve O'na muhabbetin meyvelerinin güzel olacağını ifade etmiştir. Bir kişinin hidayete ermesine vesile olmanın yeryüzündeki her şeyden daha üstün olduğunu, bu yüzden böyle bir misyonu gerçekleştirebilmek için ilmin gerekli olduğunu vurgulamıştır. Ancak ilmi dünya nimetlerini elde etmek için çalışanlar gibi olmamayı öğütlemiştir.

Allah'ın emirleri ve yasakları konusunda dikkatli olmayı, farzları eksiksiz yapmayı, haramlardan kaçınmayı öğütleyen müellif, namaz kılarken kalbi vesvese ve çeşitli düşüncelerden uzak tutmaya özen göstermeyi, namazı mütevazı bir şekilde dünya kaygılarından uzaklaşarak kılmayı tavsiye etmiştir. Takvâ, verâ, murâkabe, günlük evrâd, niyet amel bütünlüğüne dikkat çekerek kalbe marifeti yerleştirmek için bazı tavsiyelerde bulunmuştur.

Tercüme sırasında gerekli görülen bazı yerlerde dipnot verilerek açıklamalar yapılmış ve çeviren (ç) şeklinde işaret konmuştur.

⁷ Zehebî, Şemsüddin Muhammed, *Tezkiretü'l-Huffâz*, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye Beyrut ty., c IV, s. 1495; el-Makdisî, *el-Maksadü'l-Erşed*, s. 73; İbn Hacer, *ed-Dürerü'l-Kâmine*, c. I, s. 96.

⁸ Zehebî, *Mu'cemu Şüyühü'z-Zehebî*, s. 20; el-Makdisî, *el-Maksadü'l-Erşed*, s. 73; İbn Receb, *Zeylû Tabakâti'l-Hanâbile*, c. II, s. 358.

⁹ Bu risâle ile birlikte Hasen bin Ahmed Sibti'd-Düssûki ed-Dımaşkî eş-Şâfiî (ö.1306/1889)'nin *Nebzetün Latîfetün ve Nasihatün Şerîfetün* adlı risâlesi de bu neşirde yer almıştır.

MİFTÂHU TARÎKİ'L-EVLİYÂ

Bismillahirrahmânirrahim

Ey Allah'ım! Övgülerin en yücesine, sevgi ve saygıların en anlamlısına, dostluğun, şükür ve minnet duygularının en üstününe layık olan sensin. En güzel salât ve selâm, yaratıklarının en hayırlısı Nebî Muhammed (sav)'e, ailesine ve dostlarına olsun.

Allah'ın selâmı ve bereketleri irfan nurlarıyla parlayan kalplere olsun. O kalpler, el-Mennân'ın¹⁰ tevfiki ile ışıldayan yıldıza benzer. Dünya ve şehvetlerinden uzaklaşmış, Rahmân ve Rahîm'in¹¹ yakınlığını özlemiştir. O'nu zikretmeye alışmış ve yaptığı bu zikirden zevk almıştır. O'na ve komşularına âşık olmuştur. Allah'ın takvâsına yapışmış ve nurları ile sürmelenmiştir. Bu durumdaki bir kalp için hakikat bilgisi sürekli gelir. İmanla birlikte iman olur (imanı artar). Cennettekilerle beraber oluncaya kadar bunlar artarak devam eder.

Ey kardeş! Eğer sen onları görseydin, onların ruhlarının aziz ve celil Allah'a doğru uçan bir kuş gibi, bir topluluk olduğunu anlardın. Bedenleri sürekli tâatlerle meşgul, nefisleri de aziz ve celil Allah'ın hükümlerine karşı sabırlıdır. İnsanlar yiyip içtikleri zaman onlar oruçlu, her şeyini kaybederek iflas etme korkusuyla karanlık geceleri uyanık ve namaz kılarak geçirdiklerini, insanlar sevinirken onları mahzûn, bâtıla ve vesveseye dalanlar gülerken onların ağladıklarını fark ederdin. Onların kalpleri, Yüce Efendi'lerinin azameti sayesinde zâhiri gözlerden gizli olan şeyleri görür. Sırları en üstün nur ile sevinip şâd olur. Onlar geniş cennetlerin pınarlarına kadar gitmek için hazırlıklıdır.

¹⁰ el-Mennân; nimeti bol, çok ihsan ve bağıшта bulunan, keremi ve cömertliği sonsuz demektir. Bu anlamda sadece Allah Teâlâ için kullanılır. Râgıb el-İsfahânî, *Müfredâtu Elfâzı'l-Kur'an*, tahkik: Safvân Adnân Dâvûdî, 2. Baskı Dımaşk- Beyrut 1997, s. 777-778.

¹¹ Rahmet kelimesinden gelen ve esmâ-i hüsnâdan olan Rahmân ve Rahîm isimleri şefkat ve merhamet ifade eder. Sonsuz rahmetiyle her şeyi kuşatan ve merhamet edip esirgeyen demektir. Rahmân dünyadaki herkesi, Rahîm ise ahirette sadece müminleri kapsayan ilahi rahmet için kullanılır. Rahmân ve Rahîm rahmeti çok, sonsuz merhamet sahibi, çok şefkatli ve merhametli, çok acıyan ve merhamet eden anlamlarına gelir. Rahmân, sadece Allah için kullanılan bir sıfat isimdir. Allah ismine denk Rahmân sıfatının dışında ikinci bir sıfat yoktur. Mümin, kâfir, iyi, kötü herkes Rahmân'ın merhametinin kapsamındadır. Rahim ise hem Allah hem de insanlar için de kullanılabilen bir sıfattır. Nitekim Rahim sıfatı Tevbe suresinin 128. ayetinde Hz. Peygamber için kullanılmıştır. Râgıb el-İsfahânî, *Müfredâtu Elfâzı'l-Kur'an*, s. 347-348; Metin Yurdagür, *Ayet ve Hadislerde Esmâ-i Hüsnâ, Allah'ın İsimleri*, 2. Baskı İstanbul 1996, s. 68-73; Musa Koçar, *Mâtürîdî'de Esmâ-i Hüsnâ*, Fakülte Kitabevi, Isparta 2002, s. 48-49. Ekberî tasavvuf geleneğinde ise Rahmân, hikmetin gerektirdiği tarzda kemâli her şeye yayan; Rahîm ise kendisine has mânevî kemâli itaatkâr ve ibadette devamlı kullarına veren demektir. Sadreddin Konevî, *Esmâ-i Hüsnâ Şerhi*, çeviren: Ekrem Demirli, İstanbul 2004, s. 39. (ç)

Ey kardeş! Bil ki, bizim de senin de önünde her çocuğu ihtiyarlatan,¹² her hamile kadının karnındaki düşürten bir gün vardır. O gün insanları sarhoş gibi görürsün. Aslında onlar sarhoş değildir. Fakat Allah'ın azabı şiddetlidir.¹³ O gün, bütün gizli, örtülü şeyler açığa çıkar. Bütün sırlar ortaya dökülür. Allah kuluna ömrünü nerede tükettiğini, gençliğini nasıl geçirdiğini, malını nereden kazandığını ve nereye harcadığını sorar.¹⁴ Cehennem ateşi cehennemlikler için tutuşturulduğunda Allah Teâlâ şöyle buyurur:

Cennet, Allah'a karşı gelmekten sakınanlara uzak olmayacak şekilde yaklaştırılacak.

“İşte bu, size dünyada vaat edilen şeydir. O, her tövbe eden, O'nun emrini gözeten için, görmediği halde sırf saygıdan dolayı Rahmân'dan korkan ve O'na yönelmiş bir kalp ile gelen kimseler içindir.”

“Oraya esenlikle girin. İşte bu, ebedilik günüdür.”

*Orada kendileri için diledikleri her şey vardır. Katımızda daha fazlası da vardır.*¹⁵

Vallahi bu, çalışanların sevindiği bir gündür. Batıla dalanların hayal kırıklığına uğradığı bir gündür. Herkese kazandığı verilir ve onlara asla zulüm yapılmaz.

Fasıl

Ey kardeş! Eğer o günün korkusundan kurtulmayı istersen, takvâ¹⁶ ile O'nun için hazırlan. Organlarını Allah Teâlâ'nın haram kıldığı her şeyden muhafaza et. Allah'ın emrettiği şeylerin tümünü eksiksiz yap. Fıkıh kitaplarında helal ve haram, hadler,¹⁷ haklar ve ahkâm konularında yer alan her şeyi tam yerine getir. Böylece şeriatın hiçbir emri senin üzerinde vecibe olarak kalmasın.

¹² Müellif, Müzzemmil suresi 73/17 ayetine işaret etmektedir. (ç)

¹³ Müellif, Hac suresi 22/1-2 ayetlere işaret etmektedir. (ç)

¹⁴ Müellif burada bir hadise telmihte bulunmaktadır. Tirmizî, no: 2416; Beyhakî, Şuabü'l-İman, 1784'te İbn Mesûd (ra)'dan rivayet etmiştir. Hâfız el-Münzirî et-*Terğîb* adlı eserinde bu hadisin hasen olduğunu bildirmiştir.

¹⁵ Kâf suresi 50/31-35.

¹⁶ Takvâ; Allah'a boyun eğerek azabından sakınmak, cezayı gerektiren şeylerden nefsi uzaklaştırmak suretiyle korunmak. Takvâ, cehennem azabından insanı koruyan, azap ile arasına koyduğu ibadet ve taat cinsinden her şeyi kapsamaktadır. Takvâ ile yakından irtibatlı olan vera' ise; haram ve mekruh olan şeyleri terk ettikten sonra şüpheli olan hususları, helal ve mubahların ihtiyaçtan fazlasını terk etmektir. Zerre kadar da olsa hiç kimsenin hakkını yememektir. Seyyid Şerif Cürçânî, *Kitabu't-Ta'rifât*, tahkik: Abdülmun'im Hafnâ, Kahire 1991, s. 72-73; Süleyman Uludağ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, İstanbul 1995, s. 567; Ethem Cebecioğlu, *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, Ankara 1997, s. 684-685. (ç)

¹⁷ Müellif burada “hudûd” terimini kullanmaktadır. Had ve hudûd, sınır ve tanım anlamlarına gelmektedir. Ancak fıkhîta Allah'ın hakları için gerekli olan ve bazı suçlara verilen cezalar için kullanılmaktadır. Cürçânî, *Kitabu't-Ta'rifât*, s. 95.(ç)

Üzerinde hiçbir namaz borcu, kazaya kalmış oruç ve vacip¹⁸ olan zekât bulunmasın. Hiçbir Müslümana haksız yere gıybet etmiş olmayasın. Haksız yere hiçbir Müslüman ile münakaşa edip çekişmiş, düşmanlık beslemiş ve buğzetmiş olmayasın. Allah ile kendi arandaki her türlü hakkı yerine getirmek üzere çalış. Seninle kullar arasındaki her türlü haktan kurtulmak için uğraş. İşte bunları yaparsan inşallahü teâlâ sâlihler zümresine girersin.

Fasıl

Eğer seçkin terbiye timsâli eğitimci âlimler zümresine girmek istersen, yalnız Allah'ın rızasını isteyerek hadis ilmini dinleyip rivayet ederek öğrenmen gerekir. Bu konuda niyetin aziz ve celil olan Rabbinin dinini ve Peygamberi (sav)'nin sünnetini bilip anlamak olsun. Böylece onları yapmış ve Resûl'ün emirlerini korumuş olursun. Her gün Resûl (sav)'den gelen sahih dualardan okuyacağın bir vird¹⁹ olsun. Resûl (sav)'e salât ve selâmdan oluşan bir virdin bulunsun. Sen sanki O'nu görüyormuşsun gibi daima hazır ol. O'na muhabbet ederek ve O'nun haklarını saygılı bir şekilde yerine getirerek huzurunda bulun. Bu suretle Resûl'ün bereketinin senin kalbine vasıl olmasını umarım. Aynı şekilde O'nun muhabbeti ile rızıklanmanı ve muhabbetinin seninle devamlı olmasını ümit ederim. İşte bu, her türlü iyiliğin ve hayrın kandilidir inşallahü Teâlâ.

Fasıl

Sana Allah Teâlâ'yı düşünerek fıkıh öğrenmek ve hükümleri bilmek gerekir. Fıkıh bilgisiyle ne kadı, ne müderris ne de maaşlı bir görevli olmaya niyetlenme. Herkes için niyet ettiği şey vardır. Ameller niyetlere göredir. Kimin hicreti Allah'a ve Resûlüne ise, onun hicreti Allah'a ve Resûlünedir. Kim dünyayı elde etmek için, ya da bir kadınla evlenmek düşüncesiyle hicret ederse, onun hicreti kendisi için hicret ettiği şeye olur.²⁰

Fakat sen Allah'ın zatına ulaşmak için ilim iste. Allah'ın hükümlerini, farzlarını ve sınırlarını bilmek için ilme sarıl. Öğrenmek ve diğer müminlere de öğretmek, aziz ve celil olan Allah'ın dinini Müslümanlar arasında yaşatmak için ilmi iste. Böylece şeriatın yardımcısı, aziz ve celil Allah'ın askerlerinden bir asker olursun. Bir adamın senin vasıtanla hidayete ermesi, senin için güneşin onun üzerine doğup aydınlatmasından daha üstündür. İnşallahü Teâlâ bu niyetle ilmin meyvesine vâris olan ve hakikate ulaşan kalpleri aydınlanmış seçkin (havâs) âlimlerden olursun. Onlar Allah'a saygıda kusur etmeyen, ileride

¹⁸ Burada farz anlamındadır. Hanefiler dışındaki mezhepler farz vacip ayrımı yapmadığı için farz yerine vacip terimini kullanmaktadır. (ç)

¹⁹ Vird çoğulu evrâd; düzenli bir şekilde belli zamanlarda okunmak üzere âyet, hadis ve sâlihler ile sūflerin sözlerinden derlenmiş günlük özel dualar. Her tarikatın kendine ait bir evrâdı vardır. Uludağ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, s. 570; Cebecioğlu, *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, s. 758-759. (ç)

²⁰ Buharî, I/9; Müslim, 3/1515. Ömer (ra)'den rivayet edilen bir hadis.

başlarına gelmesi muhtemel şeylerden hakkıyla korkan kimselerdir. Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

*Allah'a karşı ancak; kulları içinden âlim olanlar derin saygı duyarlar.*²¹

Kalbinin dünya âlimlerinin kalbi gibi olmasından sakın. Şüphesiz onların kalpleri Allah'ın zikrinden gafildir. Dünyaya ve gelecek makâm ve mevkîye yönelmiştir. Onlar dünyanın varlığı ile sevinirler, onun kaybıyla üzülmürler. Makâmlarının yüksek olmasını ve gösterişi severler. İşte onlar için ilim, dünyadaki arzu ettikleri makâm ve mevkîlere ulaşmak için bir araçtır. Çünkü herkes için niyetinde ne varsa o çıkar. Kim Allah için çalışırsa hasretlik çekmez.

Allah Teâlâ'nın şöyle buyurduğu bazı haberlerde bildirilmiştir: *"Mahlûkatı yalnız benim için çalışıp kazanç elde etmeleri için yarattım."* Bütün işleri aziz ve celil Allah ile birlikte olan kimseye ne mutlu! O, dünyada zühd ile, ahirette ikbâl ile rızıklandırılır. İlmî ve amelî ile bütün diğer zâhîrî ve bâtınî çalışmaları ile Allah'ı isteyen kişiye Allah yardımcı olur.

Fasıl

Allah Teâlâ her kimin çocukluğunda avret yerini korumasına yardımcı olursa, onun kalbi tefrikadan kurtulur ve kendisiyle ülfet edilir. Cemaati artar, sırrı nurlanır. Sırrı ilim, hikmet ve hâl için uygun bir kap hâline gelir. Çocukluğunda avret yerini koruyan kimseyi Allah yetişkinliğinde hikmete mirasçı yapar. İhtiyarlığında da gücü nispetinde emanete riayeti vâris kılar. Aziz ve celil Allah hayâ, yüzuyu, kalp sekîneti ve vakar ile rızıklandırır. Müminlerin kalplerinden ona muhabbet beslemelerini sağlar.

Her kim çocukluğunda avret yerini korumazsa, fitratı değişir. Kalbi kederlenip lekelenir, hâli değişip zayıflar. Böylece kalbinin altı üstüne gelir. Bu durumda kalbinin kasveti, sırrının çirkinliği simasında görünür. Bunun sonucu olarak çevresindekiler dağılır. Ne ilim ne de hikmet o kalbe ülfet eder. Ne evliyâ ne de sâlihler ona ülfet eder. Kalbi şeytanların durağı hâline gelir. Onun durumu, çöpe atılmış, organlarına ve gözlerine, kulak, burun ve boğaz deliklerine haşerelerin girdiği bir leşin durumuna benzer.

Çok iyilik yapan, faziletli bir kişi, tıpkı avcının tuzağına düşmeden gökyüzünde uçan kuş gibidir. İnsanlardan güvende olan bir kişinin hâli ne kadar güzeldir. İnsanların kendisinden güvende olduğu bir kimse büyük bir kurtuluşa ermiştir. İşte bu kişi, aziz ve celil Allah'ın dostluğuna, velâyetine seçilir. Kim ki namusunu kaybederse Allah'ın onu dost edinmesinden uzaklaşmaya başlamıştır. Çünkü o kendisine emanet edilen şeye hıyanet etmiştir. Böyle birisi sırrı koruma konusunda güvenilir birisi değildir. Ancak bu yaptığı işten kesinlikle vazgeçerse başka. Yalvarıp yakarak tövbe edenin bütün hayırları elde etmesi umulur, inşallahü Teâlâ. Haberde şöyle gelmiştir: Allah Teâlâ Âdem'i kudret

²¹ Fâtır suresi 35/28.

eliyle yarattığı zaman avret yerini de yarattı ve şöyle buyurdu: “*Ey Âdem! Bu benim senin yanındaki emanetidir.*”

Aziz ve celil olan Allah şöyle buyurmuştur:

Onlar ırz ve namuslarını korurlar.

Ancak eşleri ve ellerinin altındaki cariyeleri bunun dışındadır. Onlarla cinsel ilişkilerinden dolayı kınanmazlar.

*Kim bunun ötesine geçmek isterse, işte onlar haddi aşanlardır.*²²

Fasıl

Ey kardeş! Takvâ ehlinin ve haşyet ehlinin derecesine nâil olmak istersen, yalnız kaldığın zamanlarda Allah’tan hayâ etmen gerekir. Bil ki O seni arşının üstünden ve yedi kat göklerinin üzerinden görür. Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

*Bunlar insanlardan gizlenmeye çalışırlar da Allah’tan gizlenmezler. Hâlbuki Allah geceleyin, razı olmayacağı sözleri kurarken onlarla beraberdir.*²³

Aynı şekilde nefsinin sana vesvese verdiği şeyleri, göğsünde dolaşanları da bilir. Aziz ve celil olan Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

Görmedikleri hâlde Rablerinden korkanlar için bağışlanma ve büyük bir mükâfat vardır.

Sözünüzü gizleyin yahut onu açığa vurun; Şüphesiz Allah, kalplerde olanı hakkıyla bilir.

*Yaratan bilmez mi? O en gizli şeyleri bilir, her şeyden hakkıyla haberdardır.*²⁴

Ey kardeş! Gündüzün bir saatinde de olsa nefsini aziz ve celil Allah’tan hayâ etmeye alıştır. Sonra işlerini ve önem verdiği şeyleri yap. Daha sonra bu hayâ saatini muhafaza et. Seninle Mevlân arasındaki bu muameleyi gizle. Eğer böyle yapmazsan, kalbinden murâkabe²⁵ nurunun görmesi giderilir. Bunu yapmaya devam et. Saat saat bunları yaparak kendini hayâ sahibi kılmaya alıştır. Nihayetinde Allah’tan hayâ etmek senin kalbinden ayrılmayan tabiatın ve ahlâkın olur. Çünkü aziz ve celil olan Allah seni görüyor ve kalbi bununla nimetlendiriyor. Haşyeti, heybeti, hayâyı ve ta’zimi kalbe yerleştir. Eğer sen

²² Mü’minûn suresi 23/5-7.

²³ Nisâ suresi 4/108

²⁴ Mülk suresi 67/12-14

²⁵ Murâkabe; kulun bütün hâl ve hareketlerine Allah’ın vâkif olduğu düşüncesiyle hareket etmesidir. Allah’ın her zaman ve her yerde hâzır ve nâzır olup kendini görüp duyduğu bilinciyle yaşamasıdır. Tasavvuf zümrelerinin belli metotlar çerçevesinde uyguladığı ve bazı feyizlerin geldiği kabul edilen bir usüldür. Murâkabenin hakikati, Allah’ı görüyormuş gibi ibadet etmektir. Cürcânî, *Kitabu’-t-Ta’rifât*, s. 236; Uludağ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, s. 378; Cebecioglu, *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü* s. 517. (ç)

oturup kalkarken, işlerinde, şeyhin huzurunda hakikati ararken, yemende, içmende bunu bir süre yapmayı sabırla kararlı bir şekilde sürdürürsen, umarım ki işleri aziz ve celil Allah için olan, bâtnî takvâ sahibi âriflerin derecesine yükselirsin. Sana ne mutlu! Sana ne mutlu! Eğer buna vâsıl olursan, sonra da hadis ve fıkıh ilmini öğrenirsen, ilim, amel ve marifet sende toplanır. Böylece kendisine uyulan bir imam olursun inşallahü Teâlâ.

Fasıl

Sana yakışan, işi gücü boş sözlere dalmak olan, başıboş, işsiz güçsüz serseri arkadaşlarla ilişkiyi kesmektir. Kötülük ve çirkinlik yapan kimselerden uzak dur. Çünkü onların himmetleri yoktur ve aziz ve celil Allah'tan korkunun eseri onlarda görünmez. Aslandan kaçır gibi onlardan kaç. Ancak aziz ve celil Allah Teâlâ'nın buyurduğu gibi, selâm ve kelâmında onlara iyi ve güzel davran:

*Onların söylediklerine sabret ve onlardan güzellikle ayrıl.*²⁶

Sana uygun olan; sözde, yemede, içmede ve giyimde takvâ ve verâ²⁷ ehli ile, Allah'ın kendilerinden razı olduğu güzel ahlâk sahipleri ile sohbet etmektir. Fakihlerden, fukarâdan ve sûfilerden ehl-i sünnet yolunda olup hadis ilmi ile haberlere uygun yaşayanlara vefâlı olup saygı göstermektir. Onlar ise gerçekten az bulunur.

Fasıl

Namaz kılarırken kalbini düşüncelerden muhafaza et ve Mevlânın elleri arasında hazır ol. Namaza durduğunda kimin elleri arasında olduğunu, kimin huzurunda bulunduğunu bil. Namazda kıraat esnasında bil ki sen sadece bu kıraatle Mevlâna dua edip yalvarıyorsun. Namazda kalbini vesveselerden koru. Sanki sen yüce ve kudretli, ulu ve azamet sahibi bir Sultan'ın huzurundaymışsın gibi ol. Kiminle neyi konuştuğunu iyi düşün ve iyi anla. Rükûa gittiğin zaman, bil ki senin rükûun aziz ve celil Allah'ın yüceliği ve azameti karşısındaki tevazudur. Secdelerin de aynı şekilde Ulu Allah'ın huzurundaki alçakgönüllü, mütevazî duruşundur. Onun için bedenle birlikte kalbinle de rukû ve secde et. Namazda kalbini gücün yettiği kadar gafletten koru. Ki böylece aziz ve celil Allah'tan nur ve ikbâlle rızıklanırsın inşallahü Teâlâ.

Bu tavsiyeleri tut ve onları yapmaya çalış. Onları davranışlarının esası olarak kendine rehber edin.²⁸

²⁶ Müzzemmil suresi 73/10.

²⁷ Verâ; haram ve mekruh olan şeyleri terk ettikten sonra harama düşme endişesiyle şüpheli olan hususları, helal ve mubahların ihtiyaçtan fazlasını terk etmektir. Zerre kadar da olsa hiç kimsenin hakkını yememektir. Kulun her hâl ve şartta bütün gayretini Allah rızasına yöneltmesidir. Cürcânî, *Kitabu't-Ta'rifât*, s. 279; Uludağ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, s. 567; Cebecioğlu, *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, s. 755. (ç)

²⁸ Metnin sonundaki son satır eksik olarak yayımlanmıştır.